

MANIFEST

MEER RUIMTE VOOR VRIJESCHOLEN

Driebergen, 2017

1.

DE LEERKRACHT MAAKT HET ONDERWIJS IN DIALOOG MET ZIJN OMGEVING

In het vrijeschoolonderwijs is de belangrijkste rol weggelegd voor de leerkracht, maar leerkrachten voelen zich in hun beroep steeds minder serieus genomen. Leerkrachten worden in het huidige stelsel te veel geleid door wat wordt opgelegd in plaats van door hun eigen ambitie om goed onderwijs te geven. Leerlingen leren in dialoog met de leraar, de centrale figuur in de klas. De leraar inspireert de leerling tot leren en ontwikkelen door wie hij is, door zijn pedagogisch vernuft en als ontwikkelaar van goed onderwijs.

“ *Investeren in de kwaliteit van de leerkrachten is daarom essentieel en hoort hand in hand te gaan bij het geven van vertrouwen en verantwoordelijkheid.* ”

Er zijn meer ‘masters voor de klas’ nodig die verantwoordelijkheid dragen voor onderwijsontwikkeling. Dan moet er een stevig loopbaanperspectief zijn met meer tijd en financiële middelen om te investeren in onderwijsontwikkeling én in salaris. De leraar moet blijvend kunnen werken aan de eigen ontwikkeling. Daarin is de leraar een voorbeeld voor leerlingen.

De Vereniging van vrijescholen is blij met de huidige aandacht voor een brede kijk op onderwijskwaliteit. De vrijeschool staat voor de brede ontwikkeling van het kind. Vaardigheden en competenties zijn uitwerkingen van de benadering van de vrijeschool waarin het hele kind centraal staat. Vrijescholen kijken naar de hele persoonsvorming van leerlingen en hebben naast cognitieve ontwikkelingsaspecten ook een sterke focus op sociale ontwikkelingsaspecten. Invulling geven aan die opdracht doet de school in dialoog met zijn omgeving, met ouders én maatschappelijke partners. Ook daar moet de school ruimte voor krijgen.

Vrijescholen werken met doorlopende leer- en ontwikkellijnen van 4 tot 18 jaar en besteden veel aandacht aan natuur, muziek, dans, techniek, kunst en ambacht. ‘Ons Onderwijs 2032’ heeft ons weer eens geleerd dat commissies en vakbonden niet geëquipeerd zijn om de beweging te maken. Deze kernopdracht ligt bij leraren en scholen. De Vereniging van vrijescholen wijst het maken van een gedetailleerd voorgeschreven nationaal curriculum resoluut af.

“ *Geef vrijescholen ruimte voor eigen visie en aanpak* ”

Door de groei van de vrijescholen en door de vergrijzing hebben scholen een groeiende behoefte aan nieuwe leraren. Steeds meer leraren uit het regulier onderwijs ambiëren een loopbaan in het vrijeschoolonderwijs. De Vereniging van vrijescholen werkt samen met vrijescholen, opleidingen en andere partners aan een kwalitatief opleidingsaanbod, ook in bij- en nascholing. Centraal in de vrijeschoolpedagogiek staat de eigen ontwikkeling van de leraar; het is essentieel dat daar ruimte voor is. Het opleiden van jonge leraren, maar ook van zij-instromers, is belangrijk. Maak het beroep daarom aantrekkelijk! Niet met een campagne, maar juist door het geven van verantwoordelijkheid en de ruimte om te doen waar leraren goed in zijn.

Ambities:

- In de komende kabinetsperiode wordt een concrete ambitie geformuleerd om het aantal leerkrachten met een mastertitel te verhogen. Met name de huidige leerkrachten worden daartoe ruimhartig en adequaat gefaciliteerd.
- Het is nodig dat een deel van de aanstellingsomvang van leraren specifiek wordt vrij geroosterd om onderwijs te ontwikkelen. Bij deze onderwijsontwikkeling kunnen leraren deskundigheid en ondersteuning van kennisinstellingen inkopen.

2.

ROL INSPECTIE VAN HET ONDERWIJS: BEWAKER VAN DEUGDELIJKHEID EN KRITISCHE VRIEND

De Vereniging van vrijescholen is enthousiast over de kanteling van de rol van de Inspectie van het Onderwijs naar aanleiding van nieuwe wetgeving. Het onderwijstoezicht is toe aan een andere aanpak. Mede door de politieke sturing is in de loop van de tijd een groot aantal afvinklijstjes ontstaan die de eigen verantwoordelijkheid voor goed onderwijs bij leerkrachten en scholen in de weg zit. Het beperken van kwaliteitskenmerken op alleen meetbare en gestandaardiseerde output is de oorzaak van een smalle kijk op onderwijskwaliteit die het onderwijs in Nederland parten speelt. Ook de rijkdom van het vrijeschoolonderwijs is daardoor onder druk komen te staan. De Vereniging van vrijescholen erkent de gedrevenheid van de onderwijsinspectie in het stimuleren van goed onderwijs en ervaart de waardering ten aanzien van het vrijeschoolonderwijs en soms het onvermogen dit als zodanig te waarderen.

Ambities:

- ▶ De Inspectie van het Onderwijs ziet erop toe dat scholen en besturen een eigen visie op kwaliteit ontwikkelen en levend houden. Zo versterkt de inspectie de identiteit, de diversiteit en de kwaliteit van het onderwijs.
- ▶ De Inspectie van het Onderwijs beoordeelt opbrengsten aan de hand van de groei en ontwikkeling van leerlingen en niet aan de hand van eindopbrengsten.
- ▶ De Inspectie van het Onderwijs ziet toe op een goede dialoog over onderwijs met ouders en het maatschappelijk veld. Scholen moeten een adequate rol kunnen vervullen bij vraagstukken van de samenleving die ook in de school spelen.
- ▶ De Inspectie van het Onderwijs schaft het uitdelen van kwaliteitsetiketten af om perverse prikkels in het onderwijs tegen te gaan.

3.

KEUZEVRIJHEID STAAT VOOROP

De vrijheid van onderwijs in Nederland is de krachtigste motor voor innovatie van onderop. Die innovatie zorgt ervoor dat Nederlands onderwijs al decennia tot de wereldtop behoort. Keuzevrijheid is de beste remedie tegen een te smalle kijk op onderwijskwaliteit. De huidige wet- en regelgeving schiet daarin te kort. Vrijescholen hebben door allerlei regels, belemmeringen en bestaande verhoudingen veel moeilijkheden om de groei van de vrijescholen te kunnen faciliteren. Veel vrijescholen hebben wachtlijsten met leerlingen die niet kunnen worden bediend en het is vaak onmogelijk om een nieuwe vrijeschool of dependance in het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs op te richten. De Wet Ruimte voor Nieuwe Scholen gaat vrijescholen op dat punt maar een klein beetje helpen.

Organische groei kan plaatvinden door het inrichten van een nevenvestiging of dislocatie. Daarbij ontbreekt het echter aan een vaste voet voor schoolleiding en kwaliteitsborging. Groei van een nevenvestiging betekent ook dat klassen niet optimaal zijn gevuld. De financiering gaat uit van minimaal 24 leerlingen per klas. Dat wordt in een startende school vaak niet gehaald. Het bestuur moet daarom het onderwijs een jaar voorfinancieren, voordat de reguliere rijksbijdrage wordt ontvangen. Al met al, zo is de ervaring, vraagt het inrichten van een nevenvestiging aanloopkosten in de orde van 300k-500k bij een omvang van 200 tot 600 leerlingen en een jaarlijkse minimale onttrekking van circa 100k uit het primaire proces (lesgeven) voor schoolleiding en kwaliteitsborging.

Ambities:

- Het Ministerie van Onderwijs past de vestigingsnorm, de huisvestingseisen en de bekostiging aan teneinde keuzevrijheid van ouders te borgen.
- Het Ministerie van Onderwijs handhaaft de instandhoudingsregels ten aanzien van de kleine 'laatste school van de richting'.

4. BEVOEGDHEDEN LERAREN VRIJESCHOLEN (LERARENREGISTER)

Op 29 februari 2016 heeft staatsecretaris Dekker zijn plan van aanpak om onbevoegd lesgeven tegen te gaan, aangeboden aan de Tweede Kamer. Belangrijkste reden is dat het gemiddelde eindexamencijfer van scholen met veel onbevoegde leraren 'iets' lager ligt (citaat). Ondanks het feit dat vrijescholen veelal op of (ver) boven de gemiddelde landelijke opbrengsten scores, werken er soms "scheefbevoegde" leraren op vrijescholen. De oorzaak ligt onder meer in de krapte op de huidige arbeidsmarkt, zoals dat voor vele scholen geldt. Dit is mede een gevolg van de invulling van de pedagogische visie en identiteit van de vrijescholen. Zo geven klassendocenten op de vrijeschool periodeonderwijs in meerdere vakken, waarbij het niet realistisch is om voor al deze vakken een bevoegdheid te halen. Dit terwijl het periodeonderwijs een essentieel onderdeel is van de vrijeschoolpedagogiek. De in het Platform 2032 aangegeven verbreding en integraliteit van vakken wordt door vrijescholen daarmee nu al vormgegeven. Door de bevoegdheden zo scherp neer te zetten met een zo rigide tijdspad, komt deze vrijeschoolkwaliteit onder druk te staan.

Ambities: Vrijescholen willen graag komen tot een werkbaar arrangement.

- Het Ministerie van Onderwijs geeft scholen voldoende tijd om leraren een bevoegdheid te laten halen.
- Het Ministerie van Onderwijs waardeert binnen de bevoegdheidseisen als vakinhoudelijke expertise, expliciet de integraliteit en het pedagogisch vakmanschap.

5. KANSEN IN HET ONDERWIJS VOOR IEDEREEN

Vrijescholen gaan in hun pedagogische visie uit van een doorlopende leerlijn voor leerlingen van 4 tot 18 jaar, met daarin een overgang naar een andere onderwijsaanpak op pedagogische gronden rond 14-jarige leeftijd; de leerling komt in een volgende groeifase. Ondanks het feit dat vrijescholen in 2000 gedwongen zijn om hun op dit uitgangspunt gebaseerde inrichting te verlaten, zijn wij verheugd met de hernieuwde aandacht voor de brede brugklas en/of het verlengen van de basisschooltijd. Hier herkennen wij de ruimte voor dit gedachtengoed. De effecten en doorwerking van de examinering in het vierde leerjaar (voor vmbo-leerlingen) beperken het effect van de brede brugklas: de ruimte voor brede vorming wordt hierdoor helaas weer beperkt. In dat kader staan wij positief ten opzichte van het voornemen om de vmbo- en havo-opleiding te verrijken met praktische vaardigheden die in de vervolgopleiding vereist zijn.

Wij bepleiten om daarbij de opleidingen te verlengen naar zes jaar, zodat ruimte is voor een daadwerkelijke gedegen verrijking ten opzichte van het huidige bestel. Deze ontwikkeling sluit aan bij de wens om ongelijkheid in het onderwijs tegen te gaan en biedt kansen daartoe.

Aansluitend zou het goed zijn om belemmeringen weg te nemen die betrekking hebben op de aansluiting van PO op VO, zeker wanneer dit binnen een aansluitend pedagogisch concept plaatsvindt. Met deze maatregelen zijn scholen ook beter in staat op de vroegselectie een halt toe te roepen en leerlingen de tijd die zij nodig hebben te bieden om op het bij hen passende moment een keuze voor een vervolgrichting te maken.

In dat kader is van belang dat het onderwijs in het 1e en 2e leerjaar in het VO goed aansluit bij de leeftijdsfase van de leerling en dat selectie-effecten voorlopig buiten beeld blijven. Dit kan door perverse prikkels uit het huidige systeem te halen of meer structureel te onderzoeken of een herstel van de oude vrijeschool-aanpak haalbaar is, waarbij leerlingen tot 14 jaar op de basisschool blijven.

Ambities:

- Het Ministerie van Onderwijs verlengt alle VO opleidingen naar 6 jaar.
- Het Ministerie van Onderwijs biedt ruimte om de basisschool te verlengen tot 14 jaar.

6.

TOEGANG TOT VRIJESCHOOL VOOR LEERLINGEN MET EEN VMBO-INDICATIE

Het voortgezet vrijeschoolonderwijs kan zelf geen kaderberoepsgerichte leerwegen (vmbo-kader/basis) aanbieden omdat zij niet over deze licentie beschikt. De huidige stichtingsnormen zijn te hoog om een aanvraag daartoe gehonoreerd te krijgen. Veel leerlingen en ouders zijn ernstig teleurgesteld omdat zij nu niet kunnen doorstromen naar een vrijeschool met vmbo b/k advies.

Vrijescholen betreuren het dat er geen mogelijkheden meer zijn om deze leerlingen, die vaak ook technisch en ambachtelijk georiënteerd zijn, via vrijeschoolonderwijs te laten doorstromen. We onderzoeken op dit moment mogelijkheden voor samenwerking met het “reguliere” onderwijs om dit toch mogelijk te maken. De ruimte hiervoor is beperkt en de afhankelijkheid van besturen met een andere onderwijsvisie groot.

Ambitie:

- Het Ministerie van Onderwijs geeft experimenteeruimte voor VMBO-vrijeschoolonderwijs.

7.

PASSEND ONDERWIJS

Het vrijeschoolonderwijs gaat uit van de ontwikkeling van het individuele kind; heeft aandacht voor alle talenten. Het past dan ook bij de vrijeschool om zorgleerlingen in het reguliere onderwijs in te passen. Het vrijeschoolonderwijs staat zeer open voor het opnemen van zorgleerlingen, ook al staat hier niet altijd voldoende budget tegenover. Wij leveren graag onze bijdrage, dit past in de pedagogische visie van de vrijescholen. Echter, in de praktijk passen vrijescholen en de samenwerkingsverbanden slecht bij elkaar. De vrijescholen werken bestuurlijk samen in grote regio's. Dit om de eigen bestuurskracht te versterken. Dat betekent voor bestuurders van deze stichtingen dat zij in meerdere samenwerkingsverbanden moeten deelnemen om het benodigde budget bij elkaar te sprokkelen. In veel samenwerkingsverbanden lijkt het belang van het geld en de verdeling daarvan belangrijker te worden dan de inhoudelijke doelstellingen. Kleine besturen hebben te weinig capaciteit en positie om op dit speelveld altijd goed te kunnen meedoen. Daarmee komen onze leerlingen en de scholen in de knel. De wens om nog meer middelen via de samenwerkingsverbanden te verdelen is beslist niet in het belang van de vrijescholen.

Ambities:

- De samenwerkingsverbanden behouden hun huidige budget
- Vrijescholen krijgen van samenwerkingsverbanden de (financiële) ruimte om ambulante ondersteuning zelf in te richten en door eigen dienstverleners te laten verzorgen.